ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĒZEKNES TIESU NAMS

Lietas Nr.A420304015, Nr.A420304415
Lietas arhīva Nr.A42-00758-16/44

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rēzeknē 2016.gada 9.februārī

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese Solvita Pujāte,

piedaloties pieteicējam /pers. A/, atbildētājas – Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvei /pers. B/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktiskās rīcības – 2014.gada jūnija mēnesī neizsniedzot pieteicējam personīgās higiēnas līdzekļus, atzīšanu par prettiesisku un par morālā kaitējuma 8000 *euro* un personiskā kaitējuma 5000 *euro* apmērā atlīdzinājumu un par Valmieras cietuma administrācijas faktiskās rīcības – 2014.gada jūnija mēnesī neizsniedzot pieteicējam higiēnas piederumus un 2015.gada oktobra mēnesī izsniedzot personīgās higiēnas līdzekļus ar 15 dienu kavējumu, atzīšanu par prettiesisku un par morālā kaitējuma 11 000 *euro* un personiskā kaitējuma 8000 *euro* apmērā atlīdzinājumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk - Pārvalde) 2015.gada 30.aprīlī saņemts pieteicēja /pers. A/ 2015.gada 24.aprīļa iesniegums (reģ.Nr.J/1969), kurā pieteicējs sūdzas par Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcību, nenodrošinot pieteicēju ar higiēnas līdzekļiem un lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu 8000 *euro* un personisko kaitējumu 5000 *euro* apmērā.

Pārvaldē 2015.gada 29.maijā saņemts pieteicēja 2015.gada 26.maija iesniegums (reģ.Nr.J/2369), kurā pieteicējs sūdzas par Valmieras cietuma administrācijas rīcību, savlaicīgi nenodrošinot pieteicēju ar higiēnas līdzekļiem un lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu 3000 *euro* un personisko kaitējumu 3000 *euro* apmērā.

Pārvaldē 2015.gada 3. un 8.jūnijā saņemti pieteicēja 2015.gada 29.maija iesniegumi (reģ.Nr.J/2471 un Nr.J/2554), kurā pieteicējs sūdzas par Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcību, 2014.gada jūnija mēnesī neizsniedzot higiēnas līdzekļus un lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu 8000 *euro* un personisko kaitējumu 5000 *euro* apmērā.

Minētie iesniegumi apvienoti vienā lietvedībā (Pārvaldes reģ. Nr.J/1969/2369/2471/2554).

Pārvaldē 2015.gada 29.maijā saņemts pieteicēja 2015.gada 26.maija iesniegums (reģ.Nr.J/2370), kurā pieteicējs sūdzas par Valmieras cietuma administrācijas rīcību, 2014.gada jūnija mēnesī nenodrošinot pieteicēju ar higiēnas līdzekļiem un lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu 8000 *euro* un personisko kaitējumu 5000 *euro* apmērā.

Pārvaldē 2015.gada 5.jūnijā saņemti pieteicēja 2015.gada 1.jūnija iesniegumi (reģ.Nr.J/2496 un reģ.Nr.2498), kurā pieteicējs sūdzas par Valmieras cietuma administrācijas rīcību, 2014.gada jūnija mēnesī nenodrošinot pieteicēju ar higiēnas līdzekļiem un lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu 8000 *euro* un personisko kaitējumu 5000 *euro* apmērā.

Pārvaldē 2015.gada 26.jūnijā saņemts pieteicēja 2015.gada 1.jūnija iesniegums (reģ.Nr.J/2733), kurā pieteicējs sūdzas par Valmieras cietuma administrācijas rīcību, 2014.gada jūnija mēnesī nenodrošinot pieteicēju ar higiēnas līdzekļiem un lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu 8000 *euro* un personisko kaitējumu 5000 *euro* apmērā.

Minētie iesniegumi apvienoti vienā lietvedībā (Pārvaldes reģ. Nr.J/2370/2496/2498/2733).

[2] Pārvalde ar 2015.gada 4.septembra lēmumu Nr.1/13-J/1969/2369/2471/2554 (turpmāk – 2015.gada 4.septembra lēmums) un 2015.gada 11.septembra lēmumu Nr.1/13-J/2370/2496/2498/2733 (turpmāk – 2015.gada 11.septembra lēmums) izbeidza lietvedību sakarā ar pieteicēja iesniegumiem (reģ. Nr.J/1969/2369/2471/2554 un reģ. Nr.J/2370/2496/2498/2733), jo nekonstatēja Rīgas Centrālcietuma un Valmieras cietuma administrācijas faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas un 89.panta izpratnē, proti, Pārvalde nekonstatēja pieteicēja cilvēktiesību būtisku ierobežojumu. Ievērojot, ka pamatprasījums nav skatāms administratīvā procesa kārtībā, nav skatāms administratīvā procesa kārtībā arī atlīdzinājuma prasījums.

[3] Nepiekrītot 2015.gada 4.septembra lēmumam, pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par Rīgas Centrālcietuma un Valmieras cietuma administrācijas faktisko rīcību un kaitējuma atlīdzinājumu. Pieteikumā norādīja, ka Rīgas Centrālcietumā un Valmieras cietumā 2014.gada jūnija mēnesī netika nodrošināts ar personīgās higiēnas līdzekļiem atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumos Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" (turpmāk - noteikumi Nr.1022) paredzētajām normām. Proti, 2014.gada 10.jūnijā tika konvojēts uz Valmieras cietumu. Līdz jūnija mēneša 10. datumam Rīgas Centrālcietumā viņam netika izsniegti higiēnas līdzekļi, kā arī pēc ierašanās Valmieras cietumā 2014.gada 10.jūnijā tie netika izsniegti. Valmieras cietumā higiēnas līdzekļi tika izsniegti tikai

2014.gada 11.jūlijā. Minēto rīcību lūdz atzīt par prettiesisku un atlīdzināt morālo kaitējumu 8000 *euro* un personisko kaitējuma 5000 *euro* apmērā. Kā arī norādīja, ka Valmieras cietumā 2014.gada 20.oktobrī ar 15 dienu nokavēšanu tika izsniegti higiēnas līdzekļi, par ko lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu 3000 *euro* un personisko kaitējuma 3000 *euro* apmērā.

Nepiekrītot 2015.gada 11.septembra lēmumam, pieteicējs Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par Valmieras cietuma administrācijas faktisko rīcību un kaitējuma atlīdzinājumu. Pieteikumā norādīja, ka Valmieras cietumā 2014.gada jūnija mēnesī netika nodrošināts ar personīgās higiēnas līdzekļiem atbilstoši noteikumos Nr.1022 paredzētajām normām. Minēto rīcību lūdz atzīt par prettiesisku un atlīdzināt morālo kaitējumu 8000 *euro* un personisko kaitējuma 5000 *euro* apmērā.

[4] Rakstveida paskaidrojumā tiesai Pārvalde pieteicēja pieteikumu neatzīst un lūdz to noraidīt. Pārvalde paskaidro, ka lietā nav konstatējama Rīgas Centrālcietuma un Valmieras cietuma administrācijas faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas un 89.panta izpratnē, līdz ar to pieteikums nav skatāms Administratīvā procesa kārtībā, jo Pārvalde nekonstatēja pieteicēja cilvēktiesību būtisku ierobežojumu. Ievērojot, ka pamatprasījums nav skatāms administratīvā procesa kārtībā, nav skatāms administratīvā procesa kārtībā arī atlīdzinājuma prasījums. Norāda, ka pieteicēja iesniegumā pamatā esošie apstākļi acīmredzami ir nepietiekami, lai konstatētu pieteicēja cilvēktiesību būtisku aizskārumu, ka pieteicēja paskaidrojumi ir pārāk vispārīgi, norādot vien to, ka nav ievērots higiēnas līdzekļu izsniegšanas datums.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja pieteikumu uz tajā norādīto argumentu pamata. Papildus paskaidroja, ka bija vērsies pie vienības priekšnieka ar lūgumu nodrošināt higiēnas līdzekļus un domāja, ka tie tiks izsniegti, bez ziepēm iztika, jo nemazgājās, bet tikai noskalojās, savukārt iepērkoties cietuma veikalā 2014.gada 16.jūnijā tualetes papīru nepirka, jo viņam tas nebija nepieciešams.

Pārvaldes pārstāve tiesas sēdē neatzina pieteikumu, atsaucoties uz 2015.gada 4.septembra un 11.septembra lēmumā un rakstveida paskaidrojumā norādītajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[6] Izvērtējot lietas dalībnieku argumentus un lietas materiālus, tiesa secina, ka pieteikums ir apmierināms daļēji.

[7] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 89.pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai starptautiskajiem līgumiem. Satversmes 95.pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienu nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.pants noteic, ka nevienu cilvēku nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) 7.pants noteic, ka nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt Pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji Pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas Paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami (*General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92,* Human Rights Committee, *para 3).*

Tātad citētajās tiesību normās ir nepārprotami nostiprināts cilvēka spīdzināšanas un necilvēcīgas izturēšanās aizliegums, tostarp nepieļaujot šādu izturēšanos arī pret ieslodzītām personām.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka no Konvencijas 3.panta valstij izriet pienākums nodrošināt, lai visi ieslodzītie tiktu turēti apstākļos, kas ir savienojami ar cilvēka cieņu, lai soda izpildes veids nepakļautu attiecīgo personu tādas intensitātes grūtībām vai pārbaudījumam, kas pārsniedz neizbēgamo ieslodzījumam piemītošo ciešanu līmeni un lai, ņemot vērā ieslodzījuma praktiskās prasības, ieslodzītā veselība un labklājība tiktu adekvāti nodrošinātas *(Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra sprieduma lietā „Farbtuhs pret Latviju" 51.punkts,2002.gada 15.jūlija sprieduma lietā „Kalašņikovs pret Krieviju" 95.punkts)*.

Minētās atziņas pēc būtības ir nostiprinātas Latvijas Sodu izpildes kodeksa 4.panta otrās daļas 1.punktā, proti, izpildot jebkura veida kriminālsodu, ievērojams šāds pamatprincips – sodu izpildes praksē ir nodrošināmas likumā noteiktās garantijas pret spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu soda piemērošanu notiesātajai personai; soda izpildes mērķis nav sagādāt fiziskas ciešanas vai pazemot cilvēka cieņu, vai izstumt viņu no sabiedrības.

Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka no spīdzināšanas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās un sodīšanas aizlieguma izriet valsts pienākums nodrošināt ieslodzītajiem pienācīgus apstākļus ieslodzījuma vietā un šādu apstākļu nenodrošināšana var radīt cilvēktiesību pārkāpumu.

To, vai konkrētajā gadījuma ir būtiski ierobežotas cilvēktiesības, palīdz izvērtēt arī rekomendējoša rakstura dokumenti, kuri vienlaikus ir ar pietiekami autoritatīvu raksturu.

Saskaņā ar Eiropas cietumu noteikumu (Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikums Rec(2006)2 dalībvalstīm par Eiropas cietumu noteikumiem) 18.1.apakšpunktu apstākļiem ieslodzītajiem paredzētajās telpās, un jo īpaši guļamtelpās, ir jābūt tādiem, kas neaizskar cilvēka cieņu un, cik vien iespējams, nav pretrunā ieslodzīto tiesībām uz privāto dzīvi, kā arī tiem jāatbilst veselības un higiēnas prasībām, jo klimatiskajiem apstākļiem, un jo īpaši platībai, gaisa kubatūrai, apgaismojumam, apkurei un ventilācijai šajās telpās jāpievērš pietiekami daudz uzmanības.

[8] Par faktiskajiem apstākļiem, proti, par to, ka pieteicējam Rīgas Centrālcietumā higiēnas līdzekļi pēdējoreiz tika izsniegti 2014.gada 21.maijā (pieteicējs pašrocīgi parakstījies uzskaites kartītē par higiēnas līdzekļu saņemšanu), ka 2014.gada 10.jūnijā pieteicējs tika pārvietots soda izciešanai uz Valmieras cietumu, ka Valmieras cietumā pieteicējam higiēnas līdzekļi pirmo reizi tika izsniegti 2014.gada 11.jūlijā, ka 2014.gada oktobra mēnesī higiēnas līdzekļi tika izsniegti 20.datumā (septembra mēnesī higiēnas līdzekļi tika izsniegti 5.datumā) (Valmieras cietuma 2015.gada 24.februāra vēstule Nr.15-10/J-2099) lietā strīds nepastāv.

Tiesai jāpārbauda, vai Rīgas Centrālcietuma administrācijas rīcība, 2014.gada jūnija mēnesī neizsniedzot pieteicējam higiēnas līdzekļus un Valmieras cietuma administrācijas rīcība higiēnas līdzekļus pieteicējam izsniedzot 2014.gada 11.jūlijā un 20.oktobrī, ir pamatota un tiesību normām atbilstoša.

[9] Noteikumu Nr.1022 6.punkts noteic, ka mazgāšanas līdzekļu un personīgās higiēnas līdzekļu normas vienam ieslodzītajam nosaka saskaņā ar šo noteikumu 3.pielikumu. Atbilstoši noteikumu Nr.1022 3.pielikumam mazgāšanas līdzekļu un personīgās higiēnas līdzekļu mēneša norma vienam ieslodzītajam ir: zobu pasta – 50g, tualetes papīrs – viens 30m rullis, saimniecības ziepes – 100g, tualetes ziepes – 50g.

No minētās tiesību normas izriet, ka reizi mēnesī ieslodzītajiem tiek izsniegti mazgāšanas un personīgās higiēnas līdzekļi atbilstoši noteikumu Nr.1022 3.pielikumā noteiktajām normām.

[10] Ieslodzījumā atrodošās personas saglabā pamattiesības, bet soda izpildes režīma ietvaros tiek noteikti zināmi ierobežojumi. Tie nedrīkst būt lielāki kā nepieciešams piespriestā soda veida rakstura un soda izpildes režīma dēļ. Tādējādi uz ieslodzītajām personām ir attiecināmas visas Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) noteiktās cilvēka pamattiesības, ciktāl tās nav ierobežotas un ir savienojamas ar soda izciešanas mērķi *(Satversmes tiesas 2008.gada 21.oktobra sprieduma lietā Nr.2008-02-01 secinājumu daļas 10.punkts)*.

Satversmes 111.pants nosaka, ka valsts aizsargā cilvēku veselību un garantē ikvienam medicīniskās palīdzības minimumu. Līdz ar to pieteicēja tiesības saņemt higiēnas piederumus skatāmas kontekstā ar Satversmē garantētajām tiesībām uz veselību.

[11] Atbilstoši Rīgas Centrālcietuma Pārvaldei sniegtajai informācijai Rīgas Centrālcietumā personīgās higiēnas līdzekļi tiek izsniegti reizi mēnesī līdz 15.datumam, savukārt atbilstoši Valmieras cietuma sniegtajai informācijai, Valmieras cietumā higiēnas līdzekļi tiek izsniegti reizi mēnesī līdz 10.datumam.

Tādējādi Rīgas cietuma administrācijai jūnija mēnesī pieteicējam higiēnas līdzekļi bija jāizsniedz līdz 15.datumam, ievērojot, ka pieteicējs Rīgas Centrālcietumā atradās līdz 2014.gada 10.jūnijam, tiesa iestādes rīcības prettiesiskumu, līdz 10.jūnijam neizsniedzot higiēnas līdzekļus, izskatāmajā gadījumā nekonstatē. Tiesai nav pamata secinājumam, ka pieteicējam, atrodoties Rīgas Centrālcietumā pēc 10.jūnija, higiēnas līdzekļi savlaicīgi netiktu izsniegti. Savukārt Valmieras cietuma administrācija nav ievērojusi normatīvo aktu, konkrēti, noteikumu Nr.1022 prasības un pieteicēju reizi mēnesī nav nodrošinājusi ar higiēnas līdzekļiem. Proti, pieteicējs Valmieras cietumā ieradās 2014.gada 10.jūnijā, atbilstoši cietuma iekšējai kārtībai higiēnas līdzekļi ieslodzītajiem jāizsniedz līdz 10.datumam, ievērojot, ka pieteicējs ieradās 10.jūnijā un pieteicējam līdzi nebija personīgās higiēnas līdzekļu uzskaites kartīte, tiesas ieskatā Valmieras cietuma administrācijai bija pienākums izsniegt higiēnas līdzekļus pieteicējam, vai arī bija jānoskaidro, kad Rīgas Centrālcietumā pieteicējs tos pēdējo reizi ir saņēmis. Valmieras cietuma administrācija nav ievērojusi arī minēto noteikumu prasības, higiēnas līdzekļus oktobra mēnesī pieteicējam izsniedzot tikai 20.datumā, ievērojot, ka iepriekšējo reizi higiēnas līdzekļi ir tikuši izsniegti 2014.gada 5.septembrī.

Izvērtējot pieteikumu un pieteicēja tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus, tiesa secina, ka pieteikumā tiesai pieteicējs nenorāda, kādi higiēnas līdzekļi strīdus periodos pieteicējam būtu iztrūkuši izsniegšanas kavējuma dēļ un kā to trūkums būtu ietekmējis pieteicēja veselības stāvokli. Lietā arī nav iegūti pierādījumi, ka pieteicējs, ierodoties Valmieras cietumā, būtu vērsies pie cietuma administrācijas ar lūgumu izsniegt higiēnas līdzekļus, vai ka būtu vērsies cietuma medicīnas daļā ar sūdzībām par veselības problēmām, kas radušās saistībā ar higiēnas līdzekļu trūkumu. Arī pieteikumā tiesai pieteicējs nav norādījis, ka būtu vērsies cietuma medicīnas daļā ar sūdzībām, ka kāda higiēnas līdzekļa trūkuma dēļ ir radušās veselības problēmas, uz šādiem apstākļiem nenorādīja arī tiesas sēdē. Tiesas sēdē, atbildot uz tiesas jautājumu, pieteicējs norādīja, ka 2014.gada 16.jūnijā, iepērkoties cietuma veikalā, tualetes papīru nepirka, jo tas viņam nebija nepieciešams, savukārt bez ziepēm iztika, jo dušā nemazgājās, bet tikai noskalojās. No minētās atbildes secināms, ka pieteicēja rīcībā bija tualetes papīrs, ka higiēnas līdzekļu trūkumu pieteicējs neizjuta.

Ņemot vērā minēto un to, ka pieteicēja apsvērumi par personīgās higiēnas līdzekļu neizsniegšanu un izsniegšanu ar kavēšanos ir ļoti vispārīgi, lai no tiem konstatētu, ka būtu noticis pieteicēja cilvēktiesību būtisks aizskārums, tiesa secina, ka personīgās higiēnas līdzekļu neizsniegšana 2014.gada jūnija mēnesī un oktobra mēnesī izsniedzot higiēnas līdzekļus ar 15 dienu kavējumu izskatāmajā gadījumā nav ietekmējusi pieteicēja spēju nodrošināt personīgo higiēnu, tādējādi nav radījusi arī kādas veselības problēmas personīgās higiēnas neievērošanas dēļ. Pastāvot šādiem apstākļiem, tiesa uzskata, ka pieteicēja cilvēktiesību ierobežojums, nenodrošinot viņam savlaicīgu higiēnas piederumu izsniegšanu, nav bijis būtisks.

Taču, ņemot vērā, ka izskatāmajā gadījumā Valmieras cietuma administrācija formāli nav izpildījusi noteikumu Nr.1022 prasības, tiesas ieskatā konkrētais gadījums nav vērtējams tikai caur cilvēktiesību prizmu, kad, ja nav konstatējams ieslodzītās personas cilvēktiesību aizskārums, lieta nav pakļauta administratīvās tiesas kontrolei, bet ir konstatējama iestādes tiesību normām neatbilstoša rīcība, kas izskatāmajā gadījumā ir atzīstama par prettiesisku. Pastāvot šādiem apstākļiem, šāda Valmieras cietuma administrācijas rīcība ir atzīstama par prettiesisku.

[12] Administratīvā procesa likuma 92.pants noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Savukārt Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma (turpmāk –Zaudējumu atlīdzināšanas likums) 1.panta pirmā daļa noteic, ka likuma mērķis ir nodrošināt privātpersonai Satversmē un Administratīvā procesa likumā noteiktās tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantisko zaudējumu vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu (turpmāk zaudējumu atlīdzinājums), kas nodarīts ar valsts pārvaldes iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību.

Tā kā tiesa konstatēja prettiesisku Valmieras cietuma administrācijas rīcību, balstoties uz lietā konstatētajiem apstākļiem, ir pamats lemt par morālā un personiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[13] Pieteicējs lūdz atlīdzināt morālo kaitējumu naudā.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pantā noteikts, ka morālais kaitējums šā likuma izpratnē ir personiskais kaitējums, kas izpaužas kā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 94.panta ceturto daļu atlīdzināšanas pienākumu attiecīgais publisko tiesību subjekts var izpildīt, atjaunojot stāvokli, kāds pastāvēja pirms zaudējuma vai kaitējuma nodarīšanas, vai, ja tas nav vai nav pilnībā iespējams vai nav adekvāti, samaksājot atbilstīgu atlīdzinājumu naudā. Savukārt Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.panta pirmā, trešā un ceturtā daļa noteic, ka morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus, cietušā rīcību un līdzatbildību, kā arī citus konkrētajā gadījumā būtiskus apstākļus *(pirmā daļa)*. Morālā kaitējuma atlīdzinājumu nosaka apmērā līdz 4268,62 *euro*. Ja nodarīts smags morālais kaitējums, atlīdzinājumu var noteikt apmērā līdz 7114,36 *euro*, bet, ja nodarīts kaitējums dzīvībai vai sevišķi smags kaitējums veselībai, maksimālais atlīdzinājuma apmērs var būt līdz 28 457,44 *euro (trešā daļa)*. Ja iestāde vai tiesa, izvērtējot konkrētā gadījuma apstākļus, konstatē, ka privātpersonas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizskārums nav smags, personiskā kaitējuma, tai skaitā morālā kaitējuma, patstāvīgs vai papildu atlīdzinājums var būt iestādes rakstveida vai publiska atvainošanās.

Kā izsecināms no Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņām, nosakot atlīdzinājuma apmēru, jāņem vērā gan periods, kādā cietusī persona ir atradusies cilvēka cieņu pazemojošajos apstākļos, jeb ilglaicīgums, minēto apstākļu ietekme tieši uz attiecīgo personu, kā arī taisnīguma apsvērumi (*sk. Farbtuhs pret Latviju, Dankevich pret Ukrainu*).

Likumdevējs ir noteicis vadlīnijas, kas ņemamas vērā, nosakot atlīdzinājumu par morālo kaitējumu. Atbilstoši Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 14.pantam atlīdzinājuma noteikšanai ir jāapsver šādi kritēriji: tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgums; konkrētā aizskāruma smagums; iestādes rīcības tiesiskais un faktiskais pamatojums un motīvi; cietušā rīcība un līdzatbildība un citi konkrētajā gadījumā būtiski apstākļi.

No minētā izriet, ka morālā kaitējuma atlīdzinājumam ir jāatbilst nodarītajam kaitējumam.Tādējādi, jo nopietnāks kaitējums, jo ievērojamākam jābūt atlīdzinājumam. Tas attiecas gan uz atlīdzinājuma veida izvēli (iestādes atvainošanās vai atlīdzinājums naudā), gan atlīdzinājuma apmēru, ja izvēlēts atlīdzinājums naudā (*sk. Augstākās tiesas 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr. SKA-104/2010 13.punktu, 2011.gada 5.aprīļa sprieduma*

lietā Nr.SKA-25/2011 13.punktu).

Tātad, gadījumā, kad iestādes rīcība ir atzīta par prettiesisku, ir apsverams jautājums par morālā kaitējuma atlīdzināšanu, ja atlīdzinājums likumā noteiktajā kārtībā tiek prasīts. Taču minētais apstāklis nenozīmē, ka morālais kaitējums vienmēr ir atlīdzināms naudā. Morālo kaitējumu nosaka atbilstoši aizskarto tiesību un ar likumu aizsargāto interešu nozīmīgumam un konkrētā aizskāruma smagumam, ņemot vērā iestādes rīcības tiesisko un faktisko pamatojumu un motīvus *(sk., piemēram, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 28.februāra sprieduma SKA-45/2008 9.punktu)*.

[14] Tiesa secina, ka norādītos apstākļus pieteicējs jau ir izcietis, līdz ar to nav iespējams situāciju pavērst atpakaļ. Tiesa atzīst, ka pieteicējam bija iespēja pēc ierašanās Valmieras cietumā rakstiski vērsties pie cietuma administrācijas ar lūgumu izsniegt higiēnas līdzekļus 2014.gada jūnija mēnesī. Savukārt higiēnas līdzekļu savlaicīgu izsniegšanu oktobra mēnesī pieteicējs ietekmēt nevarēja.

Tiesa ņem vērā apstākli, ka apstrīdēšanas iesniegumos Pārvaldei pieteicējs nav norādījis uz to, ka sakarā ar higiēnas līdzekļu izsniegšanu ar nokavējumu pieteicējam būtu radušās kādas veselības problēmas. Pieteicējs tikai norāda uz iestādes formālu noteikumu Nr.1022 prasību neievērošanu.

Konkrētajā gadījumā, nosakot morālā kaitējuma apmēru, vērā ņemams tas, ka prettiesiskās rīcības mērķis nebija pazemot konkrēti pieteicēju vai radīt viņam ciešanas. Šādas rīcības pamatā ir tas, ka ārējā normatīvajā aktā nav atrunāts konkrēts datums, līdz kuram higiēnas līdzekļi ieslodzītajiem ir jāizsniedz, ka katra ieslodzījuma vieta rīkojas pēc saviem iekšējiem noteikumiem, kā arī tas, ka starp ieslodzījuma vietām nav pietiekama informācijas aprite. Vērā ņemams arī tas apstāklis, prettiesiskā rīcība neliedza pieteicējam higiēnas līdzekļus, to pilnīga trūkuma gadījumā, iegādāties ieslodzījuma vietas veikalā.

Iepriekš minēto apstākļu kopums liecina par to, ka pieteicējam nav nodarīts būtisks morālais kaitējums, proti, tāds, kas atlīdzināms naudā.

Par atbilstīgu atlīdzinājumu konkrētajos apstākļos tiesa uzskata iestādes rakstveida atvainošanos. Šāds atlīdzināšanas veids administratīvo tiesu praksē ir diezgan plaši pielietots, turklāt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments ir atzinis, ka atvainošanās ir atbilstīgākais atlīdzinājuma veids, ar kuru atlīdzina morālo kaitējumu, kas nav smags *(sk. Augstākās tiesas prakses apkopojuma „Morālā kaitējuma atlīdzināšana administratīvajās lietās", Rīga, 2011.gads, 109.punktu)*.

Tādējādi tiesas ieskatā iestādes rakstveida atvainošanās kopsakarā ar Valmieras cietuma administrācijas faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku, konkrētajā gadījumā ir pietiekams un atbilstošs pieteicējam nodarītā morālā kaitējuma atlīdzinājums. Tādēļ pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu naudā ir noraidāms.

[15] Pieteicējs lūdz atlīdzināt personisko kaitējumu.

Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmā daļa noteic, ka tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība – objektīva saikne starp iestādes rīcību un tās radītajām laika ziņā sekojošām zaudējumu nodarošām sekām, proti, minētā rīcība rada un nosaka šo seku iestāšanās reālu iespēju un ir galvenais faktors, kas nenovēršami radījis šīs sekas. Zaudējumu atlīdzināšanas likuma 8.panta pirmā daļa noteic, ka personiskais kaitējums šā likuma izpratnē ir kaitējums, kas ar iestādes prettiesisku administratīvo aktu vai prettiesisku faktisko rīcību nodarīts fiziskās personas dzīvībai, fiziskajai integritātei, veselībai, brīvībai, godam un cieņai, personiskam un ģimenes noslēpumam vai komercnoslēpumam, autortiesībām vai citām nemantiskajām tiesībām vai ar likumu aizsargātajām interesēm. Minētā likuma 11.panta otrā daļa noteic, ka personiskā kaitējuma atlīdzinājuma tiesiskais pamats tiek pierādīts ar Administratīvā procesa likumā noteiktajiem pierādīšanas līdzekļiem. Privātpersonai ir pienākums norādīt personiskā kaitējuma atlīdzinājuma apmēru un to pamatot.

Tiesa konstatē, ka pieteicējs ne apstrīdēšanas iesniegumos, ne pieteikumā tiesai nav norādījis uz apstākļiem, kas liecinātu par personiskā kaitējuma nodarīšanu, ir tikai vispārīgi norādījis uz nodarīto personisko kaitējumu, tomēr konkrētus faktus un pierādījumus par personisko kaitējumu un tā cēloņsakarību ar par prettiesisku atzīto cietuma rīcību nav sniedzis. Uz minētajiem apstākļiem pieteicējs nenorādīja arī tiesas sēdē. Ņemot vērā minēto, pieteikums daļā par personiskā kaitējuma atlīdzinājumu naudā ir noraidāms.

[16] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo un otro daļu, ja pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, tiesa piespriež no atbildētāja par labu pieteicējam viņa samaksāto valsts nodevu. Ja pieteicējs no valsts nodevas samaksas bijis atbrīvots un pieteikums pilnībā vai daļēji apmierināts, valsts nodevu piespriež no atbildētāja. Savukārt saskaņā ar Ministru kabineta 2013.gada 12.februāra noteikumu Nr.85 „Kārtība, kādā administratīvajā lietā iemaksā, atmaksā un atlīdzina valsts nodevu un iemaksā un atmaksā drošības naudu" 13.punktu valsts nodevu atlīdzina mēneša laikā pēc tiesas vai tiesneša nolēmuma stāšanās spēkā Administratīvā procesa likuma 126.pantā minētajos gadījumos no tās iestādes budžeta līdzekļiem, kura attiecīgajā administratīvajā lietā bijusi pieaicināta atbildētāja pusē.

Tiesa konstatē, ka izskatāmajā lietā pieteicējs ar tiesneses lēmumu pilnīgi atbrīvots no valsts nodevas samaksas, līdz ar to tā piespriežama no atbildētājas – Latvijas Republikas, atlīdzinot to no Pārvaldes budžeta līdzekļiem.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta otro daļu, 246.-251.pantu, 289.panta pirmo daļu un 291.panta pirmo daļu, tiesa

nosprieda:

apmierināt daļēji /pers. A/ pieteikumu.

Atzīt par prettiesisku Valmieras cietuma administrācijas faktisko rīcību, 2014.gada jūnija mēnesī neizsniedzot pieteicējam personīgās higiēnas līdzekļus un 2014.gada oktobra mēnesī izsniedzot personīgās higiēnas līdzekļus ar 15 dienu kavējumu.

Uzlikt par pienākumu Valmieras cietuma administrācijai viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās rakstveidā atvainoties /pers. A/ par viņa tiesību aizskārumu.

Pārējā daļā /pers. A/ pieteikumu noraidīt.

Piespriest no Ieslodzījuma vietu pārvaldes budžeta līdzekļiem par labu valsts budžetam valsts nodevu 28,46 *euro* (divdesmit astoņi *euro*, 46 centi).

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnese Solvita Pujāte